

Beleidsplan Sociale Veiligheid IKC Esrein

'behorend bij map werken aan sociale veiligheid'

Visie, doelen en uitgangspunten

De Vreedzame School als preventiekader

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma van De Vreedzame School. De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, elkaar, hun omgeving, de schoolgemeenschap en de samenleving.

Met De Vreedzame School besteden we aandacht aan sociale-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving: je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen leerlingen op onze school optimaal laten ontwikkelen in de academische vakken, zoals taal en rekenen, daarnaast willen wij een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen. Dat de leerlingen zich ontwikkelen tot mensen die op hun beurt een positieve bijdrage aan de samenleving zullen leveren. Met elke generatie vormen we immers opnieuw onze samenleving.

Onze school dient een school te zijn waar alle leerlingen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan komen ze tot leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Het Kwaliteitszorginstrument/PO-vensters/KIJK

KZI

We gaan structureel na of de doelen van De Vreedzame School wel gehaald worden, met behulp van twee vragenlijsten: groepsklimaat en borgingsdocument. Deze vragenlijsten worden jaarlijks ingevuld door alle leerkrachten van groep 1 tot en met 8 en het ambulant personeel. Daarnaast nemen we ook jaarlijks de "leerlingvragenlijst" af in de groepen 6, 7 en 8. Hieronder staat per vragenlijst beschreven waar op getoetst wordt.

1. Vragenlijst Groepsklimaat 'meet de sfeer in de groep (klimaat)'

- Conflicten oplossen
- Verantwoordelijkheid voor de gemeenschap nemen
- Democratische overleggen
- Openstaan voor verschillen

Door leerlingen vanaf groep 6 en alle leerkrachten

2. Borgingsinstrument 'Kwaliteit van DVS in kaart'

- Leerkrachtgedrag
- Participatie van leerlingen
- Verankering in de organisatie
- Zichtbaarheid van het programma in de school
- Ouders

Door alle leerkrachten en ambulant personeel

De analyse van de resultaten:

Uit deze resultaten komen school overzichten, tabellen per groep en leerling-overzichten (groepsklimaatlijst) en concrete suggesties om daarna aan de slag te gaan zodat u uw onderwijs en de implementatie van het programma De Vreedzame School nog verder kunt verbeteren. Dit wordt op zowel groeps- als schoolniveau besproken, zodat onze school zich blijft ontwikkelen tot nog meer Vreedzame School.

De analyse van de resultaten vindt plaats op drie niveaus:

- Op individueel niveau zal de groepsleerkracht de resultaten van zijn of haar leerlingen bekijken (de individueel ingevulde vragenlijst) en nagaan of er op individueel niveau direct actie nodig is. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een individueel gesprek te voeren met de leerlingen die het betreft. Met name als leerlingen voor een score bij bepaalde vragen 'altijd' of 'onveilig' hebben gekozen (de meest negatieve score) is er reden voor zorg en nader onderzoek. Soms worden de antwoorden van leerlingen beïnvloed door recente, negatieve gebeurtenissen en moet er niet zo zwaar getild worden aan de uitslag. Maar soms is er sprake van langdurige problematiek en is er een aanpak nodig.
- Ook op groepsniveau worden de resultaten geanalyseerd en besproken. Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Passend bij het gedachtegoed van Vreedzaam is een bespreking met de groep zelf. De groepsleerkracht vat de resultaten samen, en bespreekt deze met de groep. Daarnaast worden de resultaten per groep besproken tijdens de groepsbesprekingen.
- Op schoolniveau worden de algemene resultaten besproken. Er wordt naar bijzonderheden binnen de school gekeken en hoe we daar samen aan kunnen werken.

Deze lijsten worden in november afgenomen, tegelijk met de vragenlijsten van PO-vensters.

PO-vensters 'Onderzoek de tevredenheid van leerlingen, ouders en medewerkers'

Leeropbrengsten zijn belangrijk, maar als school richten we ons op veel meer dan dat. Leerlingen die zich bijvoorbeeld niet veilig, niet uitgedaagd of niet begrepen voelen, halen niet het beste uit zichzelf. Hoe tevreden leerlingen, ouders en medewerkers zijn, is voor scholen belangrijk. Naast de KZI van De Vreedzame School, nemen wij jaarlijks ook de drie tevredenheidsonderzoeken van PO Vensters af. De uitslagen van deze onderzoeken zijn terug te vinden via PO Vensters en zijn gevalideerd door de inspectie.

Met een tevredenheidsonderzoek, van PO Vensters, onder leerlingen en ouders krijgen wij een goede indruk hoe wij het als school doen. Daarnaast meet het onderzoek onder het personeel de medewerkerstevredenheid. Daarnaast geven de opbrengsten aan wat er eventueel nog beter kan. Wij nemen deze onderzoeken af via de digitale Tool binnen Vensters. Dit doen wij ieder schooljaar, in de periode van 1 november tot en met 30 april.

De vragenlijst van Vensters zijn betrouwbaar en gebruiksvriendelijk. De resultaten van het tevredenheidsonderzoek worden gepubliceerd op scholenopdekaart.nl, waar wellicht ook (toekomstige) ouders de uitslagen van deze onderzoeken kunnen inzien. Daarnaast publiceren wij de opbrengsten via de nieuwsbrief naar de betrokkenen. Wij leveren de resultaten van de Monitoring Sociale Veiligheid aan de inspectie. Hiermee voldoen wij aan de jaarlijkse monitoringsplicht.

KIJK!

KIJK! is een digitaal observatie- en registratie instrument waarmee we de ontwikkeling van onze jonge kinderen (0 tot 7 jaar) volgen. Binnen KIJK! observeren we de basiskenmerken, betrokkenheid en aanwezigheid van factoren die een risico kunnen vormen voor de ontwikkeling. Daarnaast volgen we de sociaal emotionele ontwikkeling, taal, rekenen en motoriek. De resultaten helpen ons bij het maken van beredeneerde keuzes, gericht op het stimuleren van de ontwikkeling. De gegevens worden digitaal verwerkt in de webversie van

KIJK! De module KIJK! 0-7 jarigen omvat de module KIJK! 0-4 jaar en KIJK! Groep 1-2.

De leerkrachten in de onderbouw observeren de kinderen dagelijks tijdens betekenisvolle speel- werkmomenten. Hiervan maken zij aantekeningen in KIJK! Twee keer per jaar registreren we op basis van de observaties de totale ontwikkeling van ieder kind (individueel rapport). In dit rapport kun je de vooruitgang van het kind zien, door het kind te vergelijken met zichzelf (eerdere registraties) en met wat van een kind van die leeftijd verwacht mag worden.

Het groepsrapport maakt zichtbaar hoe de groepen zich als geheel ontwikkelen en wat de effecten zijn van ons onderwijsaanbod. Hierdoor weten we of bepaalde ontwikkelingsgebieden extra stimulans nodig hebben. Met dit aanbod kunnen we op basis van het groepsrapport en –overzicht een groepsplan opstellen, met doelgerichte activiteiten om kinderen verder te brengen in hun eigen ontwikkeling.

Uitdragen van De Vreedzame School en sociale veiligheid

Zoals we hiervoor al hebben aangegeven leggen we met het programma van De Vreedzame School fundament voor een sterk tegenwicht tegen pestgedrag. We noemen een paar belangrijke elementen van het programma, naast de wekelijkse lessen.

Uitdragen van een positieve sociale en morele norm

Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'Wat wordt er hier van mij verwacht?' Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- Elkaar veel opstekers te geven.
- De grondwet en het logo van De Vreedzame School zichtbaar in onze school te hangen.
- Directe positieve correctie van gedrag van leerlingen/collega's dat haaks staat op de norm.
- Aanwezigheid van een teamlid bij de ingang van de school om de leerlingen 's ochtends te begroeten, hen aan te spreken op rennen, een opsteker te geven, belangstellend te informeren, enzovoort.
- Elke groep heeft een Vreedzame School muur, met daarop: het thema, de petten, begrippen en de zelfgemaakte afspraken.
- Op de website is duidelijk dat wij binnen onze school 'De Vreedzame School' omarmen.

De klas en school: een gemeenschap

We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen. Dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas/ school minder leuk zijn als hij/zij er niet bij is. Dit doen we onder andere door leerlingen veel te laten samenwerken met verschillende leerlingen (met behulp van coöperatieve werkvormen), samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen, of als klas presentaties voor andere klassen te verzorgen. In het begin van het schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met de lessen van blok 1 van De Vreedzame School).

Het voorgaande heeft evenzeer betrekking op de school. Het maakt veel uit of leerlingen zich verbonden voelen met de school en een gemeenschap ervaren. Die gemeenschap bestaat dan uit alle mede-leerlingen, alle leerkrachten en alle ouders.

Investeren in de relatie met de leerlingen

We vinden het heel belangrijk dat alle leerlingen een goede relatie hebben met hun eigen leerkracht. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het er toe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Daarom verwelkomt elke leerkracht, alle leerlingen individueel bij binnenkomst. Hierbij wordt er een hand gegeven, zodat elke leerling gezien

wordt. Tevens zorgen alle leerkrachten ervoor dat er aan het begin van het jaar met iedere leerling een kindgesprek plaatsvindt over persoonlijke zaken als: dingen waar ze tegenop zien, die ze leuk vinden of spannend, hoe het thuis gaat en wat ze graag doen na schooltijd. Daarnaast zijn er voor de rapportgesprekken altijd kindgesprekken. Indien nodig volgen er meerdere gesprekken met de leerling.

Leerlingen worden mede verantwoordelijk

Als de klas een gemeenschap is, dan voelen leerlingen zich betrokken bij en medeverantwoordelijk voor wat er gebeurt in de klas. Op onze school krijgen leerlingen een stem en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen niet zozeer een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. We willen dat zij hun steentje bijdragen aan de gemeenschap. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen.

Zo werken we met leerlingmediatoren en een leerlingenraad. Binnen de leerlingenraad worden ook commissies opgezet. Deze taken worden uitgevoerd door andere leerlingen, die verdeeld worden door de leerlingenraad. Zo worden leerlingen meer betrokken bij zaken binnen de school. We laten oudere leerlingen jongere leerlingen helpen bij verschillende activiteiten.

En – specifiek gericht op ongewenst gedrag als pesten – leren we de leerlingen dat ze op kunnen en moeten komen voor gepeste medeleerlingen, dat ze ‘verdedigers’ kunnen zijn.

Opstokers

We streven dus naar een positief sociaal klimaat waarin ieder kind zich veilig voelt, respect is voor elkaar en iedereen makkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hiertoe te komen is het geven van opstokers. Leerlingen(niet alleen leerlingen, dat geldt helaas ook voor ons volwassenen) hebben de neiging om de negatieve gedragingen te benoemen en het positieve als vanzelfsprekend te beschouwen. In De Vreedzame School leren we iedereen heel bewust positief gedrag te benoemen in de vorm van een opstoker.

Als iedereen in de groep in staat is om elkaar opstokers te geven en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er een positieve sfeer in de groep. Je leert dat het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin leerlingen zich gehoord en gezien voelen, zich gewaardeerd weten en het gevoel hebben dat het er toe doet dat ze er zijn.

Een grondwet: basisregels in de school

Pesten lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een **grondwet**: een set **basisregels** die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag.

Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. De Vreedzame School biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma van De Vreedzame School dat leerlingen:

- op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- conflicten constructief kunnen oplossen;
- zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- opstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema’s van de lesblokken, in positieve bewoordingen gevat:

- 1 We horen bij elkaar

- 2 We lossen conflicten zelf op
- 3 We hebben oor voor elkaar
- 4 We hebben hart voor elkaar
- 5 We dragen allemaal een steentje bij
- 6 We zijn allemaal anders.

Onze grondwet luidt:

- Wij zorgen ervoor dat iedereen erbij hoort
- Wij zorgen ervoor dat iedereen zich veilig voelt en zichzelf kan zijn
- Wij lossen conflicten samen op
- Wij helpen elkaar
- Wij dragen allemaal een steentje bij

Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken

We introduceren in de eerste weken van het nieuwe schooljaar de grondwet aan alle leerlingen en ouders. Zo wordt meteen aan het begin van het schooljaar de trend gezet: 'Zo doen we het hier op IKC Esrein'.

In het eerste blok van De Vreedzame School wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de eigen groepsregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De regels worden door de hele groep opgesteld, de leerlingen maken samen omgangsafspraken. Zo werken we aan eigenaarschap bij de leerlingen. Aan het begin van het jaar maakt iedere groep groepsregels die gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd met de grondwet op schoolniveau, zodat leerlingen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!' Om die reden zijn de grondwet regels in iedere groep aanwezig. Vervolgens wordt in elke groep samen met de leerlingen omgangsafspraken gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo doen we het in onze groep'. Enkele voorbeelden:

- Wij lopen in de gang
- Wij geven elkaar opstekers
- Leerkrachten staan in de deuropening als kinderen de klas in en/of uitgaan
- We praten zachtjes in de gang

Aanleren en handhaven van gedragsregels

Met het opstellen van gedragsregels zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden aangeleerd. Dus, zeker bij jonge leerlingen, oefenen we de gedragsregels met de hele klas. Maar het opstellen van regels en het aanleren van het bijbehorende gedrag is op zich ook nog niet voldoende. Het handhaven van regels vraagt ook iets aan gedrag van de leerkracht (of andere volwassenen in de school). Bijvoorbeeld:

- Model gedrag vertonen.
- Leerlingen herinneren aan de regel.
- Leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen.
- Met de leerlingen meelopen.
- Leerlingen positief aanspreken die zich niet aan de regel houden.

Om het naleven van gedragsregels te bevorderen, is het tevens van belang dat:

- Alle leerkrachten in de klassen (indien nodig) regelmatig terugkomen op een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- Alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt.

Bij het overtreden van de regels: zinvol straffen

Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden, zich niet houden aan afspraken. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. Uiteraard straffen we bij ons op school af en toe leerlingen. We zijn ons er echter ook van bewust dat straffen niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het bezwaar hiervan is dat de leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag en op alternatieven voor dat gedrag. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinvolle' straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- **Relatie:** we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen. ('Wout ik zie dat jij je niet houdt aan de afspraak die we samen hebben gemaakt. Kun jij mij vertellen welke afspraak dit is?')
- **Autonomie:** We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan. ('Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen?')
- **Competentie:** We gaan ervan uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. En we laten onze waardering blijken als dat lukt. ('Ik weet zeker dat je daartoe in staat bent. Zo ken ik je. Fijn dat je dat zo hebt gedaan!')
- **Ouders** worden te allen tijde betrokken wanneer een leerling grensoverschrijdend gedrag vertoont. Met ouders bespreken we de eventuele oplossingen.

Een ander belangrijk aspect van een 'zinvolle' straf is eigenaarschap. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. We steken dus eerst tijd en energie in het bewust maken van de leerling dat het vooral zijn of haar probleem is. Daarna kan de leerling gevraagd worden of hij of zij er iets aan wil doen en indien dat het geval is, luidt de vraag: 'En hoe denk je het op te lossen?' De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Toezicht bij ons op school

Het toezicht houden is van groot belang wanneer we willen werken aan de veiligheid binnen de school. Leerlingen hebben (naast gelegenheid om te oefenen met zelfstandigheid, met hulp van volwassenen) ook altijd toezicht nodig. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat die grenzen worden aangegeven door volwassenen. Bovendien kan in een situatie waarin onvoldoende toezicht en dus onvoldoende 'leiding' is, onveiligheid ervaren worden.

De risicovolle periodes op een schooldag zijn de overgangen van bijvoorbeeld de klas naar het gymlokaal of naar het schoolplein, de pauzes op het plein, leswisselingen en de tijdstippen vlak voor of vlak na het begin van de school. Wij hebben met ons team duidelijke afspraken gemaakt rondom het toezicht op verschillende plekken gebeurtenissen:

- schoolplein (bij in- en uitgaan van de school)
- schoolplein (pauzes)
- de trappen in school (bij binnenkomst, in pauzes en naar huis gaan)
- naar de gymzaal lopen
- naar excursies lopen/fietsen
- bij feesten en voorstellingen in de aula
- de toiletten
- de gangen bij het in- en uitgaan van de klassen.

Behalve de afspraken die we als team hebben gemaakt over ons eigen gedrag bij het toezicht, hebben we samen met de leerlingen geformuleerd welk gedrag van de leerlingen in welke situaties wordt verwacht.

Bij het in- en uitgaan van de school

Op onze Vreedzame School vinden we het belangrijk dat de leerlingen, de ouders en andere bezoekers zich welkom voelen in onze school. We willen aan de leerlingen laten merken dat elk kind er toe doet. Het is belangrijk dat jij er bent! Het in- en uitgaan van de school is een uitgelezen kans om op een ontspannen manier contact te maken met leerlingen én ouders uit verschillende groepen. Alle professionals in de school zijn hier zowel in de ochtend als in de middag bij betrokken. We hebben hierover de volgende specifieke afspraken gemaakt:

- De entree van de school ziet er uitnodigend en verzorgd uit.
- Er zijn afspraken over de tijd waarop de deur open- en dichtgaat.
- Tien minuten voor de schooldeur open gaat (8.20 uur), gaat één teamlid alvast op het schoolplein staan en maakt actief contact met de al aanwezige leerlingen en ouders. Bij binnenkomst worden de leerlingen/ouders verwelkomd.
- Ook de leerkrachten verwelkomen de leerlingen met het geven van een hand.
- Alle professionals zijn zichtbaar aanwezig bij het in- en uitgaan van de school. Zij houden daarbij ook goed zicht op de trappen en gangen.
- De leerkrachten voelen zich verantwoordelijk voor alle leerlingen en stralen dit ook uit.
- Er wordt op een vriendelijke, maar duidelijke manier omgegaan met leerlingen die te laat komen. Hier zijn afspraken over gemaakt.
- Na schooltijd lopen er elke dag leerkrachten of andere professionals mee 'naar buiten' en gebruiken deze gelegenheid om contact te maken met ouders.

Bij gymnastiek

- We lopen naar de gymzaal en terug naar de school.
- In de kleedkamers praten wij met een praatstem.
- In de kleedkamers worden de kleren bij elkaar aan één kant van de banken gelegd.
- In de gymzaal mogen de leerlingen niet in het materialenhok en op de toestellen klimmen
- We helpen bij het klaarzetten en opruimen van de materialen.

Op de gang

- We lopen op de gang.
- We gebruiken onze fluisterstem op de gang.
- Wanneer er op de gang gewerkt wordt, praten wij met een fluisterstem en houden rekening met andere klassen.
- We lopen op de trap altijd aan de rechterkant en blijven niet stilstaan.

Mee laten denken van leerlingen

Bij het bevorderen van de sociale veiligheid binnen de school schakelen we de leerlingen zoveel mogelijk in. Zodra er een gevoel van onveiligheid wordtesignaleerd, bespreken we dat in het team én we betrekken de leerlingen erbij om na te denken over wat er nodig is om een als onveilig ervaren situatie of locatie weer veilig te maken.

Wanneer het gaat om een situatie waarbij de hele school betrokken is, dan bespreken we het in alle groepen en laten de leerlingen meedenken. Dit wordt ook binnen de leerlingenraad besproken. De leerlingenraad is als volgt opgebouwd: uit elke groep is een vertegenwoordiger die de belangen van de leerlingen behartigt. Deze raad komt zes keer per jaar bij elkaar en wordt begeleid door de directeur en een lid van de werkgroep van de Vreedzame School.

De leerlingenraad bespreekt ook knelpunten die er zijn binnen de school. De uitkomst van de bespreking kan zijn dat er een commissie wordt opgesteld. Deze commissie bestaat dan uit andere leerlingen, die hiervoor gevraagd worden.

Ingrijpen bij plagen

We zijn alert op **plaag situaties** in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare en kan gemakkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten.

We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Ook wanneer het voorkomt in de groepen wordt dit besproken. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Hiervoor kunnen de mediators worden ingezet. De mediators hebben een neutrale houding en kiezen geen partij. Zij zijn er om het gesprek te ondersteunen en soepel te laten verlopen.

Ingrijpen bij pesten: de oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Pesten

Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- Een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen.
- Herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen.
- Verschil in macht tussen pester en gepeste.

We maken onderscheid tussen pesten en *plagen*. Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten.

We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms ontstaat een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan. Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Pesten behoort tot het repertoire van leerlingen en het wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. Daarom bieden wij op onze school een sterk tegenwicht: de klas en school moet een positieve sociale gemeenschap zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm aanwezig is die ervoor zorgt dat we: oog hebben voor elkaar, rekening houden met elkaar, allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap en dat je het recht hebt om jezelf te zijn. Wij willen een school zijn waarin 'zorg voor elkaar' centraal staat. Een school met een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Een met een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in. Zie hieronder.

Preventieve aanpak van pesten

Pesten wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. De Vreedzame School biedt een tegenwicht. Het programma helpt de klas en school een positieve en sociale gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap. In het programma wordt ingegaan op de spanning tussen het recht hebben om jezelf te zijn, maar ook de plicht om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht ook heeft. In de lessen wordt expliciet ingegaan op pesten, plagen en wat dan te doen. Zorg voor elkaar staat centraal. Met het programma De Vreedzame School ontstaat een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie, een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in.

De curatieve aanpak van pesten

Hoeveel het programma De Vreedzame School doet aan preventie van pesten, zal er altijd af en toe een peestsituatie voorkomen. In dat geval is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende kwalitatief wordt uitgevoerd. Hoe is de veiligheid in de groep? Is iedereen gericht op het elkaar helpen en ondersteunen? Zijn er subgroepen? Worden de leiders juist gevraagd zich verantwoordelijk te maken voor positieve taken en verantwoordelijkheden? Etc.

Met de groep wordt in de lessen besproken hoe leerlingen elkaar kunnen helpen. Met name populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'. Als er meer nodig is hanteren wij een aanpak van pesten die goed past bij de uitgangspunten van De Vreedzame School: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). Deze aanpak is ontleend van de No-blame aanpak. Deze steungroepaanpak wordt bij de meeste anti-pest programma's ingezet. De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen een leerkracht (of IB-er) en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig met de gepeste leerling, samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen. In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. **Gesprek met het gepeste kind.** De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van zijn zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling van jongens en meisjes.
2. **Gesprek met de steungroep.** Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.
3. **Tweede gesprek met de gepeste.** Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste.
4. **Tweede gesprek met de steungroep.** Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan.

Soms moet deze cyclus nog één of meerdere keren herhaald worden om er voor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert. Bovenstaande aanpak is door de makers van De Vreedzame School uitgewerkt in een uitgebreid gespreksprotocol. Soms vraagt school de trainers van De Vreedzame School om deze gesprekken te voeren. Dit kan in aanwezigheid van een teamlid van de school, die daarmee de methodiek kan meemaken.

Digitaal pesten

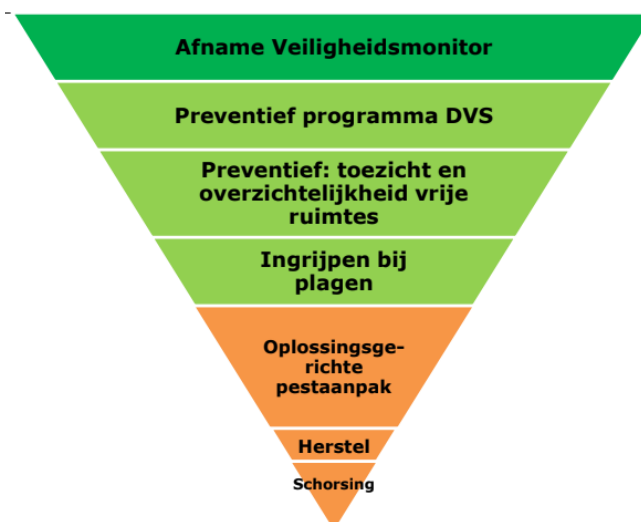
Digitaal pesten, online pesten of cyberpesten is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. **Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet!** Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn leerlingen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om leerlingen leren om te gaan met sociale media, en dat we leerlingen opvoeden tot *digitaal* burger.

We hebben duidelijke afspraken gemaakt over digitaal pesten en over online communiceren.

Vanaf het moment dat mobieltjes een rol gaan spelen in de groep gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. Problemen op dit gebied worden direct gebruikt als 'lesmateriaal', als een gelegenheid om afspraken te maken over het gebruik van sociale media, bijvoorbeeld de groepsapp. Ook bij digitaal pesten spelen we zo vroeg mogelijk in op signalen. We stimuleren leerlingen zelf om incidenten direct te melden bij de leerkracht. Vervolgens nemen we onmiddellijk de tijd om hierover met de leerling(en) te praten. Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft en afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we dit bespreekbaar in de groep. Alleen als de betrokken leerling (eventueel in overleg met zijn of haar ouders) dit zelf wil. In het kader van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren.

Fasegewijze aanpak

De Vreedzame School propageert een fasegewijze aanpak. Om de school een veilige plaats voor leerlingen te laten zijn, is het nodig bij de aanpak van pesten en ander grensoverschrijdend gedrag, helder te zijn in alle stappen die in principe gezet kunnen worden. De uitwerking van deze stappen staat beschreven in het katern: "Werken aan sociale veiligheid". Bijzondere aandacht vragen we voor de gedachte dat herstel van de relatie nadat een leerling een andere leerling/docent ernstig heeft beschadigd een te onderzoeken mogelijkheid kan zijn. Immers, vaak komen leerlingen elkaar in andere omstandigheden weer tegen. Herstelgesprekken vragen om een nauwgezette en zorgvuldige aanpak. Centraal staat het belang van de beschadigde. Herstelgesprekken, de rol van de anti-pest coördinator en schorsing/verwijdering (bestuursbeleid) worden in bovenvermeld katern verder uitgewerkt. Hieronder vindt u een afbeelding van de fasegewijze aanpak bij pesten.

Herstelgesprekken

De hiervoor beschreven Oplossingsgerichte pestaanpak is niet altijd mogelijk of geeft soms geen resultaat: de pester stelt zijn of haar gedrag niet bij. Soms zijn de peestsituaties zo ernstig dat er iets anders moet gebeuren. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken. Soms valt de pester in herhaling en overschrijdt de grens van de school.

Ter bescherming van de gepeste leerling zullen we – als alle pogingen geen resultaat hebben gehad - moeten overgaan tot schorsing of verwijdering. Een dergelijke noodoplossing is natuurlijk geen oplossing van het probleem. Vaak blijven de leerlingen elkaar ontmoeten in de buurt. Het onopgeloste probleem krijgt dan mogelijk een vervelend vervolg buiten school. Om die reden geven we, voordat de fase van schorsing en/of verwijdering ingaat, aan de betrokkenen een laatste kans om de situatie te herstellen.

We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel om de 'schade' te herstellen. Het gaat dan niet alleen om herstel van de (materiële of emotionele) schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie. Naast de pester en het gepeste kind worden bij voorkeur ook anderen (familieleden, vrienden, andere betrokkenen) bij het gesprek betrokken. Een voorwaarde voor een dergelijk herstelgesprek is uiteraard dat de pester (en ouders) verantwoordelijkheid willen nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind (en ouders) over de zware gevolgen van het pesten en dat zij bereid zijn excuses te maken.

De basisvragen die centraal staan bij herstel bijeenkomsten zijn:

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld, en hoe?
- Hoe zorgen we ervoor dat iedere betrokkene zijn kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

Schorsing en verwijdering

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we onderstaand protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken:

- Deze leerlingen worden voor een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst bij de directeur/ambulant personeel.
- De ouders worden hiervan op de hoogte gesteld door middel van een gesprek. De directeur/ambulant personeel bespreekt met de leerling hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond.
- De directie wordt in kennis gesteld.
- De leerling mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden. Verschillende vormen van hulp (zie boven) kunnen hiertoe worden ingezet.

Als een dergelijke situatie zich herhaaldelijk voordoet, volgt er een gesprek tussen school en ouders. Hierin wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn. Tevens worden de ouders op de hoogte gesteld van een vervolgprocedure als het gedrag niet tijdig in positieve zin verandert. Als zich – na dit gesprek – toch weer een vergelijkbare situatie voordoet, worden de ouders opgebeld en gevraagd hun kind te komen halen of de volgende dag thuis te houden. Ook dan mag het kind de dag erna weer in de groep terugkeren. De afdeling leerplicht van de gemeente en het schoolbestuur worden op de hoogte gesteld, aangezien het hier een schorsing van een dag betreft. Alleen de directie kan het besluit nemen tot schorsing en dit wordt vastgelegd in een brief. In geval van herhaling kan de school overgaan tot schorsing van meerdere dagen. In dat geval wordt de afdeling leerplicht van de gemeente bij het vervolgtraject betrokken. Ouders hebben het recht om binnen vijf werkdagen bij het schoolbestuur bezwaar te maken tegen de schorsing.

Overzicht van preventieve maatregelen tot time out:

Preventieve maatregelen

- Inzet preventief programma DVS
- Lessen DVS
- Opstokers
- Verwachtingen aanleren & mede verantwoordelijkheid
- Kinderen leren afkoelen: eigen keus
- Reactie-procedure

Time out 1: afschermen (= Time in 1)

Lin worden afgeschermd van de factoren die het probleemgedrag oproepen en versterken. Geen verwijdering uit het lokaal, de leerling neemt gewoon deel aan het leerproces. (Tafel in het groepje naar achteren schuiven)

Time out 2: Uitsluiting (= Time in 2)

De leerling krijgt een andere plek in het lokaal en mag niet actief deelnemen aan het leerproces (wel luisteren, niet meepraten)

Time out 3: Exclusie (= Time in 3)

De leerling wordt visueel gescheiden van de groep: neemt geen deel aan het leerproces. Bijvoorbeeld met aan een tafel met rug naar de groep.

Time out 4: Isolatie

De leerling wordt verwijderd uit de klas en moet naar een andere ruimte. In de ruimte is toezicht door een andere volwassene. (een leerling zonder toezicht op de gang plaatsen is vanuit veiligheidsoogpunt niet aan te raden)

Time out 5: Schorsing / verwijdering

Mag pas toegepast worden zodra bovenstaande stappen zijn gezet in samenspraak met ouders en bestuur.

Vertrouwenspersoon

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid (of meerdere teamleden) belasten met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren en tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert. Wij kiezen ervoor om deze taak mee te nemen in het bredere perspectief van de pedagogische opdracht van de school, en de domeinen van sociale competentie en burgerschapsvorming. Daarvoor hebben wij een vertrouwenspersoon aangesteld in de naam van Lisette v.d. Wiel en Antoinette Leushuis. Tevens is er een stuurgroep Vreedzame school die de volgende taken heeft:

- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap / De Vreedzame School binnen het curriculum en het pedagogische klimaat van de school.
- Het bijhouden van literatuur over vakdidactisch onderwijs en zich op de hoogte houden van onderzoek en ontwikkelingen mede in het kader van de wet BiO.
- Adviseren bij de keuze, aanpak en implementatie van nieuwe methodes en/of materialen of software op het terrein van burgerschap/De Vreedzame School.
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega's, ondersteunen van beginnende collega's op het betreffende vakgebied, bieden van klassenconsultatie en nabespreking.
- Draagt bij aan de versterking van de inhoudelijke kennis en didactiek in het team op het vakgebied.
- De directie adviseren naar aanleiding van de analyse van kengetallen bij het bieden van een passend onderwijsaanbod op het vakgebied.
- Bewust bezig zijn met goed (vakdidactisch) onderwijs, experimenteren en onderzoeken. Deelnemen aan conferenties en studiedagen en informatie doorspelen.
- Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van De Vreedzame School.

- Zorg dragen voor afname kwaliteitszorginstrument Vreedzaam (waaronder Vragenlijst Groepsklimaat en Borgingsinstrument).
- De Vreedzame School agenderen in de teamvergaderingen.
- Scholen en coachen nieuwe leerkrachten.
- Organiseren ouderbijeenkomsten rondom De Vreedzame School.
- Verzorgen van de nieuwsbrieven voor ouders over De Vreedzame School.
- Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van De Vreedzame School in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw.
- Verzorgen van de jaarlijkse mediatorentraining.
- Fungeren als contactpersoon voor de leerlingmediatoren; regelmatig evaluatie met mediatoren.
- Zorg dragen voor het opzetten van een leerlingenraad. De leerlingenraad komt 6 keer per jaar bij elkaar om samen na te denken over de school.
- De leerlingenraad zorgt ervoor dat er verschillende commissies worden opgesteld. Deze commissies bestaan uit andere leerlingen, dan leerlingen uit de leerlingenraad.

Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid

Wij willen graag samen met de ouders optrekken op dit terrein. In het geval van incidenten zoeken we snel contact om samen te bespreken hoe we hiermee om zullen gaan. Maar ook in meer algemene zin willen we ouders bij het veiligheidsbeleid betrekken. Dat doen we door ze te informeren over wat de school doet aan het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag als pesten. En over bij wie ze terecht kunnen als er iets is. We nemen ouders heel serieus daarin.

Om er voor te zorgen dat de veiligheid in en om de school iets wordt waarvoor ouders en school zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen, gaan we met ouders het gesprek aan. Dat doen we door het organiseren van een ouderavond waarin de dialoog over de sociale veiligheid centraal staat. Ook wordt dit besproken bij de ouderraad en de medezeggenschapsraad.